

12. SPOJKY

Spojky, (portugalsky „conjunções“), jsou operátory vyjadřující vztah mezi větnými členy nebo větami. Na rozdíl od předložek nevytvářejí s následujícím členem syntagma. Spojky nejsou jedinými spojovacími prostředky v jazyce. Obdobnou funkci plní i vztažná zájmena a adverbia. Podle způsobu spojení se tradičně rozlišují spojky souřadící a spojky podřadící, podle výrazové struktury se pak spojky dělí na simplexní a komplexní.⁴⁰³

Spojky souřadící se nazývají spojky parataktické či koordinační (v portugalštině „conjunções“ nebo „conjunções coordenativas“). Vyjadřují vztah syntaktické koordinace, tedy souřadnosti. Vždy stojí mezi souřadnými větnými členy či větami a nezastávají ve větě volnou pozici. Nelze je například přesunout na začátek souvětí. Podle druhu vztahu souřadnosti se v portugalštině rozlišují koordinační spojky slučovací, vylučovací, rozdělovací, odporovací, důvodové a důsledkové.

Slučovací spojky (conjunções aditivas) jsou spojkami kopulativními a patří mezi ně: *e, também, nem sequer, nem*.

Vylučovací (conjunções alternativas) jsou spojkami alternativními nebo disjunktivními a patří k nim *ou, quer... quer..., já... já..., ora ...ora*.

Odporovací spojky (conjunções adversativas) jsou spojkami adversativními a patří k nim: *mas*.

Důsledkové spojky (conjunções consecutivas/conclusivas) jsou konsekutivní a patří k nim: *logo, pois, portanto, por conseguinte, por isso*.

Důvodové spojky (conjunções explicativas) jsou spojkami explikativními a patří k nim: *que, porque, pois, porquanto*:

Souřadící spojky mohou však mít i více než jeden význam. Například kopulativní spojka **a** může mít také adversativní hodnotu, jako například ve větě: *Está bem vestido e tem frio*. „Je dobře oblečen a je mu zima“. Spojka **mas** může mít nejen adversativní význam, ale také aditivní: *Anoitece, mas a vida continua*. „Stmívá se a život jde dál“.

Obdobnou funkci jako koordinační spojky mohou plnit tak zvané navazovací pragmatické markátory, v portugalštině nazývané „konektory“ (conectores⁴⁰⁴). Mohou být jednoslovné i víceslovné a na rozdíl od vlastních koordinačních spojek se často oddělují čárkami. Jsou intonačně samostatné, mohou zaujímat v souvětí různá postavení, jsou slučitelné s koordinačními spojkami a vztahují se k celé výpovědi. V portugalštině ke konektorům patří: *portanto, por isso, porém*, apod.

403 B. Zavadil, P. Čermák (2010:403-404)

404 Podle starého pravopisu: *conectores*.

Spojky podřadné (spojky nebo konektory subordinační, hypotaktické, portugalsky „complementadores“ nebo „conjunções subordinativas“), vyjadřují vztah syntaktické závislosti (subordinace) a zpravidla spojují věty vedlejší s větami řídícími. Jejich charakteristickým rysem je, že spolu s vedlejší větou, kterou uvozují, mohou stát před nebo za větou řídící, tedy i na začátku souvětí, což u spojek souřadících možné není.

Podřadné spojky se dělí podle významu na spojky s významem 1. časovým, 2. způsobovým; 3. příčinným; 4. podmínkovým, 5. kauzálním, 6. přípustkovým, 7. účelovým, 8. důsledkovým, 9. komparativním, 10. integrujícím a 11. proporčním a konformativním.

Spojky mohou být simplexní nebo komplexní.

Ke kauzálním spojkám (*conjunções causais* nebo *complementadores causais*) patří: *porque, porquanto, como, pois que, já que, uma vez que, visto que, por isso mesmo que*, atd.

K přípustkovým spojkám (*conjunções concessivas* nebo *complementadores concessivos*) patří: *embora, ainda que, mesmo que, bem que, se bem que, nem que*, atd.

K podmínkovým spojkám (*conjunções condicionais* nebo *complementadores condicionais*) patří: *se, caso, contanto que, salvo se, sem que, dado que, desde que, a menos que, a não ser que*, atd.

K účelovým spojkám (*conjunções finais* nebo *complementadores finais*) patří: *para que, a fim de que, por que*.

K časovým spojkám (*conjunções temporais* nebo *complementadores temporais*) patří *quando, antes que, depois que, enquanto, mal, apenas, até que, logo que, sempre que, assim que, desde que, mal que*, apod.

K důsledkovým a způsobovým spojkám (*conjunções consecutivas* nebo *complementadores consecutivos*) patří *tal, tanto, tão, tamanho, de forma que, de maneira que, de modo que, de sorte que*, apod.

Ke komparativním spojkám (*conjunções comparativas* nebo *complementadores comparativos*) patří: *que, do que, tal ... qual, quanto, como, assim como, bem como, como se, que nem*,.

K integrujícím spojkám patří spojky, které uvozují vedlejší věty substantivní: *se, que*.

Proporční a konformativní spojky (*conjunções proporcionais e conformativas* nebo *complementadores proporcionais e conformativos*) jsou spojky: *conforme, como, segundo, consoante, à medida que, ao passo que, à proporção que, enquanto, quanto mais...mais, quanto menos....tanto menos, quando menos....mais, quanto menos...tanto mais*, apod.

Subordinačním konektorem jsou také relativní (vztažná zájmena a adverbia).

Od spojek se liší tím, že pronominálně odkazují k tzv. antecedentu obsaženému ve větě řídící, jemuž subordinují příslušnou větu vedlejší. Na rozdíl od spojek plní ve větě vedlejší funkci jejich větných členů (*cujo, quando, onde, que, quem, como*).